

Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich UE

I. Przyznawanie świadczeń

Artykuł 48 (dawny artykuł 42 TWE)

Parlament Europejski i Rada, stanowiąc *zgodnie ze zwykłą procedurą prawodawczą*, przyjmują w dziedzinie zabezpieczenia społecznego środki niezbędne do ustanowienia swobodnego przepływu pracowników; w tym celu Rada ustanawia system umożliwiający migrującym pracownikom najemnym i osobom prowadzącym działalność na własny rachunek oraz uprawnionym osobom od nich zależnym:

- a) zaliczenie wszystkich okresów uwzględnianych w prawie poszczególnych państw, w celu nabycia i zachowania prawa do świadczeń oraz naliczenia wysokości świadczeń;
- b) wypłatę świadczeń osobom mającym miejsce zamieszkania na terytoriach Państw Członkowskich.

Zasady koordynacji

Zasada równego traktowania

Zasada przynależności do jednego systemu

Zasada zachowania praw w trakcie nabywania

Zasada zachowania praw nabytych

Zasada współpracy instytucji zabezpieczenia społecznego (pomocy urzędowej, lojalnej współpracy)

Zasada zachowania praw w trakcie nabywania

- Zaliczanie okresów (koordynacja okresów)
- Zniesienie innych klauzul terytorialnych
- Obliczanie wysokości świadczeń
  - Zasada łączenia
  - Zasada proporcjonalności

Artykuł 5

Równe traktowanie świadczeń, dochodów, okoliczności lub zdarzeń

O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej oraz w świetle specjalnych wprowadzonych przepisów wykonawczych, zastosowanie mają następujące przepisy:

a) w przypadkach, w których na podstawie ustawodawstwa właściwego Państwa Członkowskiego, **otrzymywanie świadczeń z zabezpieczenia społecznego i inny dochód** ma pewne skutki prawne, odpowiednie przepisy tego ustawodawstwa mają zastosowanie **także do otrzymywanych świadczeń równoważnych nabytych na podstawie prawodawstwa innego Państwa Członkowskiego lub dochodów osiągniętych w innym**₅ Państwie Członkowskim;

Artykuł 5

Równe traktowanie świadczeń, dochodów, okoliczności lub zdarzeń

O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej oraz w świetle specjalnych wprowadzonych przepisów wykonawczych, zastosowanie mają następujące przepisy:

b) w przypadkach, w których na podstawie ustawodawstwa właściwego Państwa Członkowskiego, **zaistnieniu pewnych okoliczności lub zdarzeń przypisywane są określone skutki prawne, to Państwo Członkowskie uwzględnia podobne okoliczności lub zdarzenia zaistniałe w każdym Państwie Członkowskiego tak jak gdyby miały one miejsce na jego własnym terytorium.**

Artykuł 6 Sumowanie okresów

O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, właściwa instytucja Państwa Członkowskiego, której ustawodawstwo uzależnia:

- nabycie, zachowanie, przysługiwanie lub odzyskanie prawa do świadczeń,
- objęcie przez ustawodawstwo, lub
- dostęp do lub zwolnienie z ubezpieczenia obowiązkowego, fakultatywnego kontynuowanego lub dobrowolnego,

od spełnienia okresów ubezpieczenia, zatrudnienia, pracy na własny rachunek lub zamieszkania, **bierze pod uwagę w niezbędnym zakresie okresy ubezpieczenia, zatrudnienia, pracy na własny rachunek lub zamieszkania spełnione na podstawie ustawodawstwa każdego innego Państwa Członkowskiego, tak jakby były to okresy spełnione na podstawie stosowanego przez nie ustawodawstwa.**

Obliczanie wysokości świadczeń

Zasada łączenia

- stosowanie **jednego** ustawodawstwa wskazanego jako **ustawodawstwo, według którego udzielane są świadczenia**. Brak jest szczegółowych postanowień rozporządzeń dotyczących obliczania wysokości świadczeń, gdyż jest ona regulowana właściwym prawem krajowym.
- głównie dla świadczeń krótkookresowych.
- zaliczanie okresów służy tylko do ustalania prawa do świadczeń, nie znajduje zwykle odzwierciedlenia w ich wysokości.

Zasada łączenia - świadczenia rodzinne

Artykuł 75 1408 **Udzielanie świadczeń**

1. Świadczenia rodzinne udzielane są ... **przez instytucję właściwą państwa, którego ustawodawstwu podlega pracownik najemny lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek ...**
Świadczenia **udzielane są zgodnie z przepisami stosowanymi przez te instytucje**, niezależnie od tego, czy osoba fizyczna lub prawna, której mają być wypłacane świadczenia zamieszkuje lub przebywa na terytorium państwa właściwego lub innego Państwa Członkowskiego.

Świadczenia rodzinne

(artykuł 67 rozp. 883/2004)

Osoba jest uprawniona do świadczeń rodzinnych zgodnie z ustawodawstwem właściwego Państwa Członkowskiego, włącznie ze świadczeniami dla członków rodziny, którzy zamieszkują w innym Państwie Członkowskim, tak jak gdyby zamieszkiwali oni w pierwszym Państwie Członkowskim. Jednak emeryt lub rencista jest uprawniony do świadczeń rodzinnych zgodnie z ustawodawstwem Państwa Członkowskiego właściwego ze względu na emeryturę lub rentę.

Artykuł 21 883/2004 Świadczenia pieniężne (z tyt. choroby)

1. Ubezpieczony i członkowie jego rodziny **zamieszkujący lub przebywający** w Państwie Członkowskim **innym niż właściwe** Państwo Członkowskie, są **uprawnieni** do świadczeń pieniężnych **wypłacanych przez instytucję właściwą zgodnie ze stosowanym przez nią ustawodawstwem**. W drodze umowy między instytucją właściwą a instytucją miejsca zamieszkania lub pobytu, świadczenia takie mogą jednak być wypłacane przez instytucję miejsca zamieszkania lub pobytu na koszt instytucji właściwej zgodnie z ustawodawstwem właściwego Państwa Członkowskiego.
2. Instytucja właściwa Państwa Członkowskiego, którego ustawodawstwo przewiduje, że ustalanie wysokości świadczeń pieniężnych opiera się na średnim dochodzie lub na średniej stawce składki, określa taki średni dochód lub średnią stawkę składki **wyłącznie w odniesieniu do dochodów** potwierdzonych jako wypłacone lub zastosowanych stawek składki, w okresach spełnionych **na podstawie wspomnianego ustawodawstwa**.
3. Instytucja właściwa Państwa Członkowskiego, którego ustawodawstwo przewiduje, że ustalanie wysokości świadczeń pieniężnych opiera się na dochodzie standardowym, bierze pod uwagę wyłącznie dochód standardowy lub, w odpowiednim przypadku, średnią dochodów standardowych dla okresów spełnionych na podstawie wspomnianego ustawodawstwa.

Świadczenia inwalidzkie

- Renty inwalidzkie typu **A** – ich wysokość nie zależy od długości osiągniętych okresów
- Renty inwalidzkie typu **B** – ich wysokość zależy od długości osiągniętych okresów

określenie "**ustawodawstwo typu A**"
oznacza takie ustawodawstwo, na podstawie
którego kwota świadczeń z tytułu
inwalidztwa nie zależy od długości okresów
ubezpieczenia lub zamieszkania i które jest
w sposób wyraźny zawarte przez Państwo
Członkowskie w załączniku VI, a określenie
"**ustawodawstwo typu B**" oznacza każde
inne ustawodawstwo
(art. 44 ust. 1 rozp. 883)

Art.44 Osoby podlegające wyłącznie ustawodawstwu typu A

2. Osoba, która podlegała kolejno lub na przemian ustawodawstwu dwóch lub więcej Państw Członkowskich i która ukończyła okresy ubezpieczenia lub zamieszkania **wyłącznie na podstawie ustawodawstwa typu A**, jest uprawniona do świadczeń **wyłącznie z instytucji Państwa Członkowskiego**, którego ustawodawstwo było właściwe w chwili, gdy wystąpiła niezdolność do pracy, po której nastąpiło inwalidztwo z uwzględnieniem, w odpowiednich przypadkach, przepisów art. 45, i **otrzymuje takie świadczenia zgodnie z tym ustawodawstwem**.
3. Osoba, która nie jest uprawniona do świadczeń zgodnie z przepisami ust. 2, otrzymuje świadczenia, do których jest uprawniona na podstawie ustawodawstwa **innego Państwa Członkowskiego** z uwzględnieniem, w odpowiednich przypadkach, przepisów art. 45.

Świadczenia inwalidzkie

- Renty inwalidzkie typu **B** lub **B i A**

Decyzja podjęta przez instytucję Państwa Członkowskiego, dotycząca stopnia inwalidztwa wnioskującego jest wiążąca dla instytucji innego zainteresowanego Państwa Członkowskiego, pod warunkiem że zgodność między ustawodawstwami tych Państw w sprawie warunków odnoszących się do stopni inwalidztwa jest potwierdzona w załączniku VII (art. 46 ust. 3 rozp.).

**Osoby podlegające wyłącznie ustawodawstwu
typu B lub ustawodawstwu typu A i B
(art. 46 rozp. 883/2004)**

1. Osoba, która podlegała kolejno lub na przemian ustawodawstwu dwóch lub więcej Państw Członkowskich, z których co najmniej jedno nie jest ustawodawstwem typu A, jest uprawniona do świadczeń zgodnie z przepisami rozdziału 5, które mają zastosowanie *mutatis mutandis*, z uwzględnieniem przepisów ust. 3.

Emerytury, renty rodzinne i inwalidzkie typu B (A i B)

- Na podstawie wszystkich ustawodawstw – art. 50 ust. 1 (odroczenie na wniosek – art. 50 ust. 1; niejednoczesne spełnienie warunków – art. 50 ust. 2 rozp.)
- Zaliczanie okresów – art. 51 rozp.
- Ustalanie wysokości (w tym zbieg uprawnień) – art. 52 i nast.
- Dodatek wyrównujący do minimum przewidzianego w miejscu zamieszkania - art. 58 rozp.
- Rewaloryzacja i ponowne przeliczanie wysokości świadczeń – art. 59 rozp.

Ustalanie uprawnień do polskiej emerytury

- objęcie polskim systemem (ubezpieczeniem emerytalnym)
- osiągnięcie wieku emerytalnego
- *długość osiągniętych okresów, w tym okresów szczególnych rodzajów*
- *inne okoliczności*
  - *rozwiązanie stosunku pracy*
  - *niezdolność do pracy*
  - *pobieranie świadczeń*

Artykuł 45 987/2009 **Wniosek o przyznanie świadczeń**

4. ... wnioskodawca składa wniosek do **instytucji jego miejsca zamieszkania lub instytucji ostatniego państwa członkowskiego, którego ustawodawstwu podlegał**. Jeżeli zainteresowany nigdy nie podlegał ustawodawstwu stosowanemu przez instytucję miejsca zamieszkania, instytucja ta przekazuje wniosek instytucji ostatniego państwa członkowskiego, którego ustawodawstwu podlegał zainteresowany.
5. Data złożenia wniosku jest wiążąca dla wszystkich zainteresowanych instytucji.

Instytucja

a) dla osób, które w ostatnim czasie były zatrudnione lub prowadziły działalność na własny rachunek, z wyłączeniem rolników prowadzących działalność na własny rachunek oraz dla żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy (...):

3. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) – Oddział w Opolu – dla osób, które spełniły:

a) wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych na terytorium Niemiec;

b) polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia wraz z okresami spełnionymi w ostatnim czasie w Niemczech;

Artykuł 46

Zaświadczenia i informacje, które wnioskodawca ma złożyć wraz z wnioskiem

1. Wnioskodawca składa wniosek zgodnie z przepisami ustawodawstwa stosowanego przez instytucję, o której mowa w art. 45 ust. 1 lub 4 rozporządzenia wykonawczego, i dołącza do niego dokumentację wymaganą przez to ustawodawstwo.

Artykuł 47 Rozpatrywanie wniosków przez instytucje zainteresowane

A. Instytucja kontaktowa

1. Instytucja, do której składany lub przekazywany jest wniosek o przyznanie świadczeń zgodnie z art. 45 ust. 1 lub 4 rozporządzenia wykonawczego, jest dalej zwana „instytucją kontaktową”...

Instytucja ta **rozpatruje wniosek** o przyznanie świadczeń na podstawie stosowanego przez siebie ustawodawstwa, a ponadto, jako instytucja kontaktowa, **promuje również wymianę danych, informowanie o decyzjach** i działania niezbędne do rozpatrzenia wniosku przez zainteresowane instytucje, oraz dostarcza wnioskodawcy na jego wniosek wszelkich informacji o wspólnotowych aspektach postępowania wyjaśniającego w sprawie wniosku oraz informuje o postępie prac.

C. Rozpatrywanie wniosków o przyznanie świadczeń

4. instytucja kontaktowa niezwłocznie przekazuje wszystkim instytucjom zainteresowanym wnioski o przyznanie świadczeń wraz ze wszystkimi dokumentami, jakimi dysponuje ..., tak aby wszystkie te instytucje mogły jednocześnie rozpocząć rozpatrywanie wniosku.
  - powiadamia pozostałe instytucje o okresach ubezpieczenia lub zamieszkania podlegających obowiązującemu ją ustawodawstwu
  - wskazuje także, które dokumenty będą dostarczone w terminie późniejszym, oraz uzupełnia wnioski najszybciej jak to możliwe.
5. Każda z instytucji powiadamia instytucję kontaktową i pozostałe instytucje, najszybciej jak to możliwe, o okresach ubezpieczenia lub zamieszkania podlegających ich ustawodawstwu.
6. Każda z instytucji zainteresowanych wylicza kwotę świadczeń i powiadamia instytucję kontaktową oraz pozostałe instytucje o swojej decyzji, kwocie należnych świadczeń i wszelkich danych wymaganych

Powiadamianie wnioskodawcy o decyzjach

(art. 48 rozp. 987/2009)

1. **Każda** instytucja powiadamia wnioskodawcę o podjętej przez siebie decyzji zgodnie z mającym zastosowanie ustawodawstwem. W każdej decyzji określone są środki zaskarżenia i terminy odwołania. Instytucja kontaktowa (gdy otrzyma informację o wszystkich decyzjach) - przekazuje wnioskodawcy i pozostałym zainteresowanym instytucjom **streszczenie** tych decyzji (wzór –KA, w języku instytucji lub, na wniosek wnioskodawcy, w dowolnym języku spośród urzędowych).
2. Po otrzymaniu streszczenia okaże się, że wzajemne oddziaływanie decyzji podjętych przez dwie lub więcej instytucji może wpłynąć w sposób niekorzystny na prawa wnioskodawcy - wnioskodawca ma prawo do tego, by decyzje te zostały ponownie rozpatrzone przez zainteresowane instytucje w terminie określonym w stosowanym przez nie ustawodawstwie krajowym.

Zaliczanie okresów

W celu:

- ustalenia prawa do świadczeń
- obliczenia wysokości świadczeń

Zaliczanie okresów

właściwa instytucja państwa członkowskiego,
którego ustawodawstwo uzależnia nabycie,
utrzymanie lub odzyskanie prawa do świadczeń od
osiągnięcia okresów,
zalicza, *w miarę potrzeby*,
okresy ubezpieczenia, zatrudnienia lub
zamieszkania osiągnięte w innym państwie
członkowskim,
tak jakby okresy te były osiągnięte w ramach
obowiązującego ją ustawodawstwa,

Okresy podlegające zaliczaniu

- Zasięg terytorialny okresów podlegających zaliczeniu
- Okresy ubezpieczenia, zatrudnienia i zamieszkania. Okresy zrównane
- Okresy ubezpieczenia obowiązkowego, dodatkowego i kontynuowanego
- Okresy ubezpieczenia w ramach systemu specjalnego lub zatrudnienia w określonym zawodzie

Okresy ubezpieczenia w ramach systemu specjalnego lub zatrudnienia w określonym zawodzie

Załącznik VI „Szczególne warunki stosowania ustawodawstw niektórych Państw Członkowskich” – w rozp. 1408

S. POLSKA

Do celów stosowania art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta nauczyciela dotyczącego prawa nauczycieli do wcześniejszej emerytury, okresy zatrudnienia w charakterze nauczyciela przebyte zgodnie z ustawodawstwem innego Państwa Członkowskiego, traktowane są jak okresy zatrudnienia w charakterze nauczyciela przebyte zgodnie z ustawodawstwem polskim, a rozwiązanie stosunku pracy w charakterze nauczyciela, dokonane zgodnie z ustawodawstwem innego Państwa Członkowskiego traktuje się jak rozwiązanie stosunku pracy w charakterze nauczyciela zgodnie z ustawodawstwem polskim.

Zbieg okresów (art. 12 rozp. wyk.):

- niekumulowanie jednoczesnych okresów
- pierwszeństwo okresów obowiązkowych
- pierwszeństwo okresów innych niż równorzędne
- jednoczesne okresy równorzędne uwzględnia jedynie instytucja poprzedniego ubezpieczenia (lub instytucja, w której zainteresowany był ubezpieczony po tym okresie - jeżeli ubezpieczony nie był obowiązkowo ubezpieczony przed okresem równorzędnym)
- domniemanie braku zbiegu okresów ubezpieczenia („rozsądnie”)

Ustalanie wysokości

Świadczenie proporcjonalne

z zaliczaniem okresów
(art. 52 ust. 1 lit. b)

- i. kwota teoretyczna
- ii. kwota rzeczywista

Świadczenia niezależne

warunki spełnione wyłącznie
na podstawie prawa krajowego
(art. 52 ust. 1 lit. a)

- 1. zgodnie z ustawodawstwem, które stosuje (art. 52 ust. 1 lit. a rozp.)
- 2. obliczenie w oparciu o kwotę teoretyczną (lit. b)

porównanie wyników, przyznanie świadczenia w wysokości **wyższej** (art. 52 ust. 3 rozp.)

Art. 52 ust. 4 883

W przypadkach, w których wyliczanie zgodnie z ust. 1 lit. a) w jednym Państwie Członkowskim nieodmiennie wiąże się z tym, że **świadczenie niezależne jest równe lub wyższe od świadczenia proporcjonalnego** ustalonego zgodnie z ust. 1 lit. b), instytucja właściwa **może odstąpić** od ustalania proporcjonalnego na warunkach przewidzianych w rozporządzeniu wykonawczym. Sytuacje takie określa załącznik VIII.

Załącznik VIII do rozp., część 1

Przypadki, w których odstępuje się od wyliczenia proporcjonalnego zgodnie z art. 52 ust. 4:

Polska: Wszystkie wnioski o przyznanie renty z tytułu niepełnosprawności, emerytury z systemu zdefiniowanego świadczenia oraz renty rodzinnej.

Metoda obliczania bezpośredniego

Świadczenie autonomiczne, niezależne

1. Zainteresowana urodzona przed 1 stycznia 1949 r. była przez 6 lat ubezpieczona we Włoszech, a następnie przez 30 lat podlegała polskiemu systemowi zabezpieczenia społecznego jako pracownik zatrudniony w Polsce. Po osiągnięciu wieku emerytalnego ma prawo do polskiej emerytury na podstawie art. 27 uerFUS.
2. Urodzony po 31 grudnia 1948 r. Irlandczyk przez 2,5 roku wykonywał w Polsce wolny zawód i podlegał przez ten czas polskiemu ubezpieczeniu rentowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności. Po stwierdzeniu niezdolności do pracy ubiega się o rentę.

Art. 52 ust. 5 883

Niezależnie od przepisów ust. 1, 2 oraz 3, ustalanie proporcjonalne nie ma zastosowania do systemów, które zapewniają **świadczenia, w odniesieniu do których okresy czasu nie mają znaczenia dla ich ustalania** – o ile systemy te wymienione są w załączniku VIII część 2. W takich przypadkach **zainteresowany jest uprawniony do świadczenia, którego wysokość ustalana jest zgodnie z ustawodawstwem danego państwa członkowskiego.**

Załącznik VIII do rozp., część 2

Przypadki, w których stosuje się art. 52 ust. 5:

Polska: Emerytury przysługujące z systemu zdefiniowanej składki.

Ustalanie wysokości z zaliczaniem

okresów osiągniętych w innym państwie

(art. 46 ust. 2 1408, art. 52 ust. 1 lit. b rozp. 883/2004)

ZASADA PROPORCJONALNOŚCI

- w oparciu o kwotę teoretyczną
- proporcjonalnie do długości okresów osiągniętych w danym państwie

Zasada proporcjonalności (*pro rata temporis*), system repartycji

- Zaliczanie okresów
- Obliczenie kwoty teoretycznej
- Obliczenie kwoty rzeczywistej
- Obniżanie, zawieszanie lub wstrzymywanie (przeciwdziałanie kumulacji)

Obliczenie kwoty teoretycznej

- i) **teoretyczna kwota świadczenia** jest równa świadczeniu, o które zainteresowany mógłby się ubiegać, **gdyby wszystkie okresy ubezpieczenia i/lub zamieszkania**, ukończone z uwzględnieniem ustawodawstw pozostałych Państw Członkowskich, **zostały ukończone na podstawie ustawodawstwa, które jest stosowane** w dniu przyznania świadczenia. Jeżeli, zgodnie z tym ustawodawstwem, kwota świadczenia nie zależy od długości ukończonych okresów ubezpieczenia, kwota ta zostaje uznana za kwotę teoretyczną;

Obliczenie kwoty rzeczywistej

- ii) instytucja właściwa ustala następnie **rzeczywistą kwotę świadczenia proporcjonalnego**, stosując do kwoty teoretycznej stosunek długości okresów ubezpieczenia ukończonych przed realizacją ryzyka **na podstawie stosowanego przez nią** ustawodawstwa, do całkowitej długości okresów ubezpieczenia, ukończonych przed realizacją ryzyka na podstawie ustawodawstw **wszystkich zainteresowanych Państw Członkowskich.**

Wyrok TSUE z dnia 3 marca 2011 r. w sprawie C-440/09
Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Nowym Sączu
przeciwko Stanisławie Tomaszewskiej

Artykuł 45 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 ... należy interpretować w ten sposób, że przy ustalaniu minimalnego okresu ubezpieczenia wymaganego prawem krajowym w celu nabycia prawa do emerytury przez pracownika migrującego instytucja właściwa danego państwa członkowskiego powinna uwzględnić, dla potrzeb ustalenia granicy, jakiej nie mogą przekroczyć okresy nieskładkowe w stosunku do okresów składkowych, przewidzianej w uregulowaniu tego państwa członkowskiego, wszystkie okresy ubezpieczenia osiągnięte przez pracownika migrującego w trakcie kariery zawodowej, w tym okresy ubezpieczenia osiągnięte w innych państwach członkowskich.

Zmniejszenie, zawieszenie lub utrata prawa do świadczenia (zbieg uprawnień do świadczeń i innych dochodów)

Kwota rzeczywista podlega wszelkim przepisom dotyczącym zmniejszenia, zawieszenia lub utraty prawa do świadczeń (tzw. **klauzulom redukcyjnym**) przewidzianym przez ustawodawstwo, na którego podstawie emerytura została przyznana.

- Dochody w kraju
- Dochody z zagranicy

Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich UE

II. Realizacja świadczeń

Instytucja właściwa (art. 1 lit. q rozp.)

- i) instytucję, w której zainteresowany jest ubezpieczony w chwili składania wniosku o świadczenie, albo
- ii) instytucję, od której zainteresowany ma prawo uzyskać świadczenia lub miałby prawo do uzyskania świadczeń, gdyby on sam lub członkowie jego rodziny zamieszkiwali na terytorium Państwa Członkowskiego, gdzie znajduje się ta instytucja, albo
- iii) instytucję wyznaczoną przez właściwą władzę danego Państwa Członkowskiego, albo
- iv) w przypadku systemu dotyczącego obowiązków pracodawcy w zakresie świadczeń określonych w art. 3 ust. 1, albo pracodawcę albo ubezpieczyciela biorącego udział, lub, w przypadku ich braku, organ lub władzę, określone przez właściwą władzę danego Państwa Członkowskiego;

Instytucja miejsca zamieszkania, Instytucja miejsca pobytu (art. 1 lit. r)

Odpowiednio:

- instytucja właściwa do udzielania świadczeń w miejscu zamieszkania osoby zainteresowanej oraz
- instytucja właściwa do udzielania świadczeń w miejscu pobytu osoby zainteresowanej,

zgodnie ze stosowanym przez nie
ustawodawstwem lub

jeżeli taka instytucja nie istnieje, instytucję
wyznaczoną przez właściwą władzę danego
Państwa Członkowskiego

Zasada zachowania praw nabytych

- zaliczanie okresów
- eksport świadczeń (pieniężnych)
- realizacja świadczeń rzeczowych za granicą

Eksport świadczeń

Uchylenie zasad dotyczących miejsca zamieszkania

(art. 7 rozp. 883/2004)

O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, świadczenia pieniężne należne na podstawie ustawodawstwa jednego lub kilku Państw Członkowskich lub na podstawie niniejszego rozporządzenia, nie podlegają jakimkolwiek obniżkom, zmianom, zawieszaniu, wstrzymywaniu lub konfiskacie z powodu tego, że beneficjent lub członkowie jego rodziny mieszkają w innym Państwie Członkowskim niż to, w którym znajduje się instytucja odpowiedzialna za ich wypłacanie.

Art. 3 ust. 3 rozp. 883/2004

Niniejsze rozporządzenie stosuje się także do specjalnych nieskładkowych świadczeń pieniężnych objętych art. 70

Specjalne świadczenia nieskładkowe

(art. 10a rozp. 1408/71, art. 70 rozp. 883/2004)

! wyłącznie na terytorium państwa członkowskiego, w którym zamieszkuje zainteresowany

3. Przepisy art. 7 i pozostałych rozdziałów niniejszego tytułu nie mają zastosowania do świadczeń, o których mowa w ust. 2 niniejszego artykułu.
4. Świadczenia, o których mowa w ust. 2, udzielane są wyłącznie w Państwie Członkowskim, w którym zainteresowani mają miejsce zamieszkania, zgodnie z jego ustawodawstwem. Świadczenia takie udzielane są przez instytucję miejsca zamieszkania i na jej koszt.⁴⁷

zastosowanie do specjalnych nieskładkowych świadczeń pieniężnych wypłacanych na podstawie ustawodawstwa, które, ze względu na swój zakres podmiotowy, cele i/lub warunki uprawnienia, nosi cechy zarówno ustawodawstwa dotyczącego zabezpieczenia społecznego, o którym mowa w art. 3 ust. 1, jak i pomocy społecznej.

określenie "specjalne nieskładkowe świadczenia pieniężne" oznacza świadczenia, które:

a) mają na celu zapewnienie:

- i) uzupełniającej, zastępczej lub dodatkowej ochrony na wypadek ryzyk objętych działaniami ubezpieczenia społecznego, o których mowa w art. 3 ust. 1, a które gwarantują zainteresowanym minimum środków utrzymania z uwzględnieniem sytuacji gospodarczej i społecznej zainteresowanego Państwa Członkowskiego; lub
- ii) wyłącznie szczególnej ochrony dla niepełnosprawnego, ściśle związanej ze środowiskiem społecznym tej osoby w zainteresowanym Państwie Członkowskim;

oraz

b) w przypadkach, w których finansowanie wynika wyłącznie z obowiązkowego opodatkowania mającego pokrywać ogólne wydatki publiczne, a warunki udzielania i wyliczania świadczeń nie zależą od jakiegokolwiek składki w odniesieniu do beneficjenta. Jednakże świadczenia udzielane w celu uzupełnienia świadczenia składkowego nie są uważane za świadczenia składkowe z tego tylko powodu,

oraz

c) są wymienione w załączniku X.

ZAŁĄCZNIK X
SPECJALNE NIESKŁADKOWE ŚWIADCZENIA
PIENIĘŻNE (art. 70 ust. 2 lit. c)

POLSKA

Renta socjalna (ustawa z dnia 27 czerwca
2003 r. o rentach socjalnych)

Wypłata świadczeń pieniężnych

1. przez instytucję właściwą bezpośrednio uprawnionemu (obowiązek poinformowania instytucji miejsca zamieszkania);
2. przez instytucję łącznikową lub instytucję miejsca zamieszkania zgodnie z procedurami i stawkami ustalonymi przez obowiązujące ją ustawodawstwo, lecz na rachunek instytucji właściwej, która wcześniej przekazuje środki finansowe
3. możliwość uzgodnienia przez zainteresowane państwa członkowskie lub ich władze właściwe innych procedur wypłaty świadczeń niż przewidziane w rozporządzeniu wykonawczym

ZAŁĄCZNIK 1 do rozp. 987/2009

Pozostające w mocy postanowienia wykonawcze do umów dwustronnych oraz inne przepisy wykonawcze

NIEMCY - POLSKA

Porozumienie z dnia 11 stycznia 1977 r. w sprawie realizacji Umowy z dnia 9 października 1975 r. o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym.

Świadczenia w razie choroby i macierzyństwa (art. 17-35 rozp.)

- Zaliczanie okresów – art. 6 rozp.
- Świadczenia pieniężne a świadczenia rzeczowe
- Zróżnicowanie w zależności od kategorii uprawnionych
- Zamieszkanie a pobyt
- Wyjazd w celu poddania się leczeniu

Zakres przedmiotowy – katalog negatywny

(art. 3 ust. 5 rozp.)

Rozporządzenia nie stosuje się do:

- a) pomocy społecznej
pomocy medycznej,
- b) *odszkodowania i świadczenia dla ofiar wojny lub jej skutków*

Świadczenia rzeczowe

(art. 1 lit. va rozp.)

- do celów tytułu III rozdział 1 (świadczenia z tytułu choroby, macierzyństwa i równoważne świadczenia dla ojca) – **świadczenia rzeczowe przewidziane w ustawodawstwie państwa członkowskiego, które służą zapewnieniu, udostępnieniu, bezpośredniemu opłaceniu lub zwrotowi kosztów opieki medycznej oraz produktów i usług stanowiących element dodatkowy takiej opieki.** Określenie to obejmuje również świadczenia rzeczowe z tytułu długotrwałej opieki
- Dostęp do świadczeń
- Zwrot kosztów

Świadczenia rzeczowe

- świadczenia polegające na dostarczaniu towarów oraz usług w rozumieniu wspólnotowych przepisów o swobodnym przepływie towarów i usług
- świadczenia zapewniane w ramach leczenia szpitalnego
- świadczenia, które wymagają, z przyczyn praktycznych, wcześniejszego porozumienia między zainteresowaną osobą a instytucją zapewniającą opiekę
- pilne leczenie ratujące życie
- świadczenia rzeczowe o znacznej wartości
- świadczenia z tytułu długotrwałej opieki

Świadczenia pieniężne

przeznaczone na wyrównanie utraconego wynagrodzenia w okresie, gdy zainteresowany jest niezdolny do pracy

(orzeczenie ETS z dnia 30 czerwca 1966r. w sprawie *61/65 G.Vaassen-Göbbels (wdowa) przeciwko Zarząd Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf*, [1966] ECR (wydanie angielskie) 261, pkt 2(b), s. 277)

Miejsce zamieszkania w Państwie Członkowskim innym niż właściwe Państwo Członkowskie (art. 17)

Ubezpieczony lub członkowie jego rodziny, którzy mają **miejsce zamieszkania w innym Państwie Członkowskim** niż państwo właściwe Państwo Członkowskie, otrzymują w Państwie Członkowskim, w którym mają miejsce zamieszkania, świadczenia rzeczowe **udzielane, w imieniu właściwej instytucji, przez instytucję miejsca zamieszkania, zgodnie z przepisami stosowanego przez nią ustawodawstwa tak, jak gdyby byli oni ubezpieczeni na mocy tego ustawodawstwa.**

Pobyt poza właściwym Państwem Członkowskim (art. 19)

1. ..., ubezpieczony i członkowie jego rodziny **przebywający w innym Państwie Członkowskim** niż państwo właściwe są uprawnieni do świadczeń rzeczowych, które **z powodów medycznych stają się niezbędne w czasie ich pobytu, z uwzględnieniem charakteru tych świadczeń oraz przewidywanego czasu pobytu.**

Świadczenia te udzielane są w imieniu instytucji właściwej przez instytucję miejsca pobytu, zgodnie z przepisami stosowanego przez nią ustawodawstwa tak jak gdyby zainteresowane osoby były ubezpieczone na mocy wspomnianego ustawodawstwa.

Art. 25 ust. 3 rozp. wyk.

Świadczenia rzeczowe, o których mowa w art. 19 ust. 1 rozporządzenia podstawowego, oznaczają świadczenia rzeczowe, które są udzielane w państwie członkowskim miejsca pobytu, zgodnie z jego ustawodawstwem, a które stają się **niezbędne ze wskazań medycznych, z myślą o zapobieżeniu przymusowemu powrotowi ubezpieczonego do właściwego państwa członkowskiego przed końcem planowanego pobytu w celu uzyskania niezbędnego leczenia.**

Decyzja KA nr S3 z 12 czerwca 2009

- Świadczenia obejmują świadczenia udzielane w związku z chroniczną lub istniejącą chorobą oraz w związku z ciążą i porodem
- Nie obejmują, jeżeli celem pobytu było uzyskanie leczenia

- Wszelkie pilne leczenie ratujące życie, które jest dostępne jedynie w wyspecjalizowanej jednostce medycznej lub przez wyspecjalizowany personel lub wyposażenie podlega, co do zasady, **wcześniejszym uzgodnieniom** pomiędzy ubezpieczonym a jednostką prowadzącą leczenie w celu zapewnienia, że leczenie jest dostępne podczas pobytu danej osoby

Katalog (niewyczerpujący) – w załączniku

- - kidney dialysis
- - oxygen therapy
- - special asthma treatment
- - echocardiography in case of chronic autoimmune diseases
- - chemotherapy

Art. 25 ust. 1 rozp. wyk.

Do celów stosowania art. 19 rozporządzenia podstawowego ubezpieczony przedstawia świadczeniodawcy w państwie członkowskim, w którym ma miejsce pobytu, **dokument wydany przez swoją instytucję właściwą**, potwierdzający jego uprawnienie do świadczeń rzeczowych. Jeżeli ubezpieczony nie posiada takiego dokumentu, instytucja miejsca pobytu, na wniosek lub z innych koniecznych względów, występuje do instytucji właściwej o wystawienie tego dokumentu.

Udanie się w celu uzyskania świadczeń rzeczowych – zezwolenie na stosowne leczenie poza Państwem Członkowskim miejsca zamieszkania (art. 20)

1. O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, ubezpieczony udający się do innego Państwa Członkowskiego w celu uzyskania świadczeń rzeczowych w czasie tego pobytu ubiega się o zezwolenie właściwej instytucji.
2. ... Zezwolenie zostaje wydane, jeżeli przedmiotowe leczenie należy do świadczeń przewidzianych przez ustawodawstwo Państwa Członkowskiego, w którym zainteresowany ma miejsce zamieszkania oraz jeżeli nie może on uzyskać takiego leczenia w terminie uzasadnionym z medycznego punktu widzenia, z uwzględnieniem jego aktualnego stanu zdrowia oraz prawdopodobnego przebiegu choroby.

Leczenie planowane

2. Ubezpieczony, który uzyskał zezwolenie właściwej instytucji na udanie się do innego Państwa Członkowskiego w celu poddania się leczeniu odpowiedniemu do jego stanu, otrzymuje świadczenia rzeczowe udzielane, w imieniu instytucji właściwej, przez instytucję miejsca pobytu, zgodnie z przepisami stosowanego przez nią ustawodawstwa tak, jak gdyby był on ubezpieczony na mocy wspomnianego ustawodawstwa.

	Sytuacja	Instytucja finansująca świadczenia	Ustawodawstwo, według którego udzielane są świadczenia
1.	Obywatel polski zamieszkały w Polsce został oddelegowany przez swojego polskiego pracodawcę do pracy w spółce-matce w Budapeszcie na pół roku. Tam zachorował i otrzymał zaświadczenie o niezdolności do pracy.		
2.	Obywatel holenderski pracujący w Niemczech uległ wypadkowi podczas wakacji na Mazurach.		

Świadczenia dla bezrobotnych

- zaliczanie okresów ubezpieczenia (art. 61 rozp.)
- prawo, według którego ustalane są uprawnienia i obliczana jest wysokość świadczeń (art. 62)
- podstawa wymiaru świadczeń

Ekspert świadczeń / bezrobocie

- bezrobotni poszukujący pracy poza państwem właściwym, w którym mieszkają
(art. 64 rozp.)
- bezrobotni, którzy podczas ostatniego zatrudnienia zamieszkiwali w innym państwie niż państwo właściwe
(art. 65 rozp.)

Bezrobotny w pełnym wymiarze, który **spełnia wymagania** właściwego Państwa w celu uzyskania prawa do świadczeń i który udaje się do innego Państwa w celu **poszukiwania tam zatrudnienia**, zachowuje prawo do tych świadczeń pieniężnych, na warunkach i w granicach:

- a) przed wyjazdem musi być **zarejestrowany** jako poszukujący pracy i pozostawać w dyspozycji służb zatrudnienia państwa właściwego, **co najmniej przez cztery tygodnie** od chwili utraty pracy (właściwe urzędy lub instytucje – zgoda na wyjazd przed upływem terminu);
- b) musi **zarejestrować się** jako poszukujący pracy w urzędach zatrudnienia Państwa, do którego się udaje, **podporządkować się** organizowanej przez nie procedurze kontroli oraz przestrzegać warunków określonych na podstawie ustawodawstwa tego państwa. Warunek ten uważa się za spełniony w odniesieniu do okresu poprzedzającego rejestrację, jeżeli zainteresowany dokona jej w ciągu **siedmiu dni**, licząc od dnia, w którym przestał pozostawać w dyspozycji urzędów zatrudnienia państwa, z którego wyjechał. W wyjątkowych przypadkach - termin przedłużony;

- c) prawo do świadczeń zachowywane jest przez okres **trzech miesięcy**, licząc od chwili, gdy zainteresowany przestał pozostawać w dyspozycji służb zatrudnienia Państwa Członkowskiego, które opuścił, przy czym łączny okres, przez który przyznawane są świadczenia, nie może przekraczać okresu udzielania świadczeń, do których był uprawniony na podstawie ustawodawstwa tego państwa. Termin trzech miesięcy może być **przedłużony** przez właściwe urzędy lub instytucje maksymalnie do sześciu miesięcy;
- d) świadczenia są udzielane **przez instytucję właściwą** zgodnie ze stosowanym przez nią ustawodawstwem i na jej własny koszt.